

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj X.

V sredo 17. novembra (poznojesna) 1852.

List 92.

Hebrejske melodije.

Po angleškem L. Byron-a, poslovenil Jeriša.

XVII.

Luni.

O solnce brezsnih ti! ti zvezda tužnosjajna,
Katere solzni žar derhteč iz dalje zre!
Ti kažeš tmino scer, prognat' ne možeš je —
Kak ti podobna je spomina radost tajna!

Tak sije davnost, dnov minulih zarja blede,
Ki sveti, al ne greje z žarki brez moči;
Čuječa tuga zre, kak nočni žar blišči —
Svetló — al daljno, jasno — al kak merzlo gleda!

XVIII.

Očitovavcu.

Bi tak lažno, kot meniš, mi bilo serce,
Z Galileje ne bili bi spodili me;
Od vere odpadši le izbrisal bim bil
Prokletstvo, ki, praviš, moj rod ga je kriv.

Če nikdar zli ne vzmaga, je Bog so tebój!
Če le suženj greši, si ti prost i brez blój!
Če prognanstvo na zamlji i pahne iz nebes —
V svoji veri le živi, v sji umreti čem jez.

Več sim zgubil za vero, premožeš ko ti,
Kar le Bog večni ve, ki te cvēsti pusti;
V njega roko svoj up i serce položim —
Tja dežela je i žit, ki ji zanj zapustim.

Prevdark stroškov za stavitev nove hiše.

Ko je gospodar, ki si novo hišo postaviti hoče, kraj za-njo si bil odločil, ter poglaviten obris (o katerim smo v 87. listu „Novic“ govorili) si napravil, je treba, da se še podrobni obrisi (Detailpläne), na priliko, za vsako nadhišje, za podstrehje, stopnice, dimnike itd., kakor poslopje če majhino ali veliko biti, nadalje, prevdark stroškov, ki se na podrobne obrise vpira, naredijo. Ob napravi taciga preračuna se mora pa na sledeče gledati:

1. Ako se stara hiša podrè, da bi na njeno mesto novo poslopje postavili, se je varovati, da staro gradivo ne cenimo previsoko. Staro kamenje in stara lesovina navadno nista veliko vredna, torej tudi za porabo pri zidanju nove hiše ni ravno prikladna. Ker tedaj stariga gradiva vrednost ni velika, in ker poderanje in odvozitev neporabljenih hišnih ostanjkov mnogo stroškov prizadevata, je lahko razumeti, da vrednost stariga poslopja dostikrat pod nič pade.

2. Prevdark stroškov mora pa obseči natančni popis stavitve z oziram na staviše, način

zidanja, čas zidanja in mimo tega še na druge okolj-sine in razmere. Temu popisu naj sledijo pravi prevdark stroškov in pogoji izpeljitve.

U prevdarku je potrebno, zlasti pri večjih stavbah, posamne dela stavitve, kakoršne so: temeljna stavitev, čezzemeljska stavitev in sozidanje, in zopet posamne dela vsakiga taistih po različnih opravilih eniga od družiga razdeliti in ločiti. Torej

1. Temeljna stavitev (Grundbau):

a) zemeljske dela (Erdarbeiten): Izkopanje zemlje za zidovje in klete, prevoz prôda, poravnanje kraja itd.

b) zidarsko delo: Temeljno zidovje itd.

c) tesarsko delo: Naprava kolja itd.

2. Stavitev na debelo (Rohbau):

a) zidarsko delo: zidovje, oboki, pokrivanje itd.

b) kamenarsko delo: okrajniki, verije, kame-nice.

c) tesarsko delo: lesene stene, položitev tramov in stropnic.

3. Sozidba doveršivna (Ausbau).

a) Zidarsko delo: Naprava stén, stropja, ognjiš itd.

b) Tesarsko delo: Tla ali podi, stopnjice, mostovži itd. In tako se napravijo prevdarki za mizarske, ključarske, steklarske, lončarske in druge dela.

Na dalje je treba povsod gradivo in dnino ločiti. Pri teški gradivi, kakoršna je lesovina, kamenje, železje, se morajo tudi stroški za prevoz (Transportkosten) ločiti. Pri kamenarskim delu se velikrat delo od gradiva ločiti ne dá.

Poslednjič se morajo še pridjati stroški za zidarske odre ali pristoje, za orodje, dervenino, dile, vervi, zapenje, kozače, vitla, valje, samo in dvokolnice, priprave za apno in kreč, motike, lopate; dalje hranišča za pripravljeno stavivo itd.

(Konec sledi.)

Kmetijska skušnja.

(Murvino drevje je tudi za papir dobro). Dr. Haydek pravi v Virčburškem časniku takole: Pozimi se murvi odrežejo véje, po več čevljev dolge; vsaka véja se razreže potem v več kosov po čevlju dolzih, ki se v butarce skup zvežejo in za pol ure v krop položé; potem se liče od lesa omaje in posuši, les pa za kurjavo porabi. Funt posušeniga ličja bi se znal po 4 do 6 krajc. prodati, in od eniga orala, z murvami zasajeniga, bi se znalo nar manj 40 do 60 fl. pridobiti, brez škode za svilorejo.

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj X.

V saboto 20. novembra (poznojesna) 1852.

List 93.

Hebrejske melodije.

Po angleškem L. Byron-a, poslovenil Jeriša.

XIX.

O Mariamna! zdaj za te serce,
Ki za-nj kervéla ti, kervi še huje;
V britkosti duše mést zgubljena je,
I divja kajba zlobo nasleduje.
O Mariamna moja! kje si ti?
Ne možeš čuti moje britke nuje:
Ah! biš mogla, biš odpustila mi,
Čeravno mojih molb nebó ne čuje.

I mertva je? I so se derznuli
Brezuma zlobi vbogati strupeni?
Besnota vlastni obup je vklela mi:
Meč, ki je njo zadel — pretí zdaj meni.
Al merzla si, umorjena ljubav ti!
I mračno serce vzdihá po zgubljeni
Zastonj, ki zgorej zdaj parí,
Pustivši mne nevrednoga v življenji.

Ah, proč je krone mje deležnica,
Seboj zagrebla mi veselje celo;
Omel sim rožo od debla Judova,
Cigar je perje za me sam'ga cvélo.
I moja krivnja, moje peklo je,
Ki njedro to preklinjam osamélo;
I pač zaslužil sim britkosti vse,
Ki vedno zjedajo mi serce vélo! —

Prevdark stroškov za stavitev nove hiše.

(Konec.)

Podroben prerajt je tudi za to potreben, ker cena za različne duri, oknja, ključavnice, peči itd. v raznih krajih je sila različna.

Gospodar prav stori, ako si prerajte več mojstrov priskerbi. Naj primeri eniga z drugim, in kmalo bo vidil, kateri se mu nar bolj prileže.

Ko si je po takim načinu popoln prevdark stroškov napravil bil, je prašanje: ali je bolje stavitev pogoditi (den Bau akkordiren), ali ne?

Le redkokrat je stavitev s pogodbo (Akkordbau) hasnovita; naj večkrat je gospodarju svetovati, da naj sam staviva si nakupi in pripravi, zlasti za zidarske in tesarske dela, kakor so kameenje, apno, pesek, opeke, strešniki, stropávnice, dile itd. Cena tacihi stvari se lahko zvé, in pri nekaki pazljivosti se gospodar ne more prevariti. Škoda slabiga gradiva se ne dá prerajtati.

Le za nekatere reči pri stavljenju nove hiše je včasih pogodba (Akkord) dobra, postavim, za pokrivanje. Da bo gospodar pa gotov, dobro krovje dobiti, naj se z mojstram po takim načinu pogodi, da uni, ki je pokrivanje prevzel, za blizo 10 let dober stoji, in da se mu do tiste dobe nekoliko pogojeniga plačila zaderži. Pravilo je,

da mizarske in ključarske dela se — po izdelkih za poskušnjo — v pogodbo dajó.

Ko si je tedaj gospodar bil dobro stavivo pripravil, in ker hoče izverstno delo imeti, naj se pogodi s poštenim in zvedenim staviteljem, pa pri temu naj ne gleda preveč na visoko plačilo, temoč le na dobre delavce, posebno na take, ki — v staviteljstvu jako izurjeni — so že kde terpežno in izverstno poslopje na beli dan postavili bili.

J. Š.

Ogled kmetijstva na Angleškim.

(Dalje.)

Občne premišljevanja.

1. Na Angleškim so večidel le velike posestva, in o tem se loči Angleška država od vsih družih držav, kjer so zemljiša brez konca in kraja na drobno razkosene. To, kakor uno, če je od sile, je slabo, ker prevelike kakor premajhne zemljiša so deželi v škodo; prevelike se ne dajo lahko dobro obdelovati, celò majhne ne morejo družin pošteno prerediti; vendar so premajhne zemljiša še bolj kakor prevelike kmetijstvu in državnemu gospodarstvu škodljive.

Ta škoda prevelicnih posestev je pa na Angleškim tako poravnana, da velike zemljiša so v pristave (Maierhöfe) po 100 do 500 akrov (1 aker je tričetert orala) razdeljene, katerih njive in senožeti so najemnikom (štantmanam, kolonam, Pächter) v najem dane. Premajhne najemne zemljiša, to je take pod 100 akri, se že skozi 50 let skladajo z družimi v veči, ker na zemljišu z 100 akri nemore najemnik s svojo družino pošteno živeti, da bi prisiljen ne bil za delavca na delo hoditi. Na pristavah po 300 do 400 akrov zamore pa najemnik že pošteno izhajati. Najemniki tacihi pristav pa za obdelovanje vdinjajo več delavskih družin, ktere zato dobivajo kos zemlje, stanovanje, kurjavo in tudi v denarjih nekaj vsako leto; te delavske družine živijo na teh pristavah skorej tako, kakor vincarji na Štajarskim.

Dobiček, ki iz teh naprav na Angleškim izvira, je pa tale:

1. stanovitnost državne uredbe na Angleškim se opira na velike posestva;
2. od najemstva (Pachtsystem) živi veliko premožnih in poštenih družin, ki so zoper vsaktero prekucijo;
3. kmetijski delavec, ker je oženjen, je zavoljo tega veliko bolj na tisto mesto navezan, kjer s svojo družino dela, in ne spremi nja službe, kakor pri nas, za vsako malo reč. Ta razmera je tudi podlaga pošteniga in lepiga življenja teh družin;